

(Историја и географија против војвођанске посебности)

Регионализација и децентрализација Србије прворазредно је политичко питање скопчано са горком историјом одмеравања Срба и суседа. Расправа у коју нас увлачи балкански неред битка је демократске Мађарске за предверсајску Угарску, Рима против Цариграда, глобалиста против локалних традиционалиста, нових читлук сахибија против српских маса жељних слободе. Уплитање економских и правних момената у ову расправу другоразредног је значаја и служи да збуни овчице залутале у измаглицу светле будућности и пригушених претњи. [1] Стога домаће актере регионализације ваља узети као адвокате разноврсних интереса наших суседа и великих сила. Осим непосредних политичких циљева важно је расветлити политички образац који се утемељује у јавном животу ради промене устројства Србије.

Заговорници регионализације полазе од тога да је АП Војводина „јединствен модел коегзистенције различитих народа, културних образаца, традиција и вероисповести не само у оквиру државе у чијем се склопу налази него и у Европи.“ [2] Из овог егзотичног напева трукују митологију мултиетничности и мултиконфесионалности и посебан начин живота и понашања људи војвођанских. Премда је тешко наћи јасан и опипљив критеријум на основу кога је установљена војвођанска посебност, очигледно је да је она блиска многобројним српским политичарима. Да би се хипотеза о посебности тестирала и потврдила или пак одбацила, ваља изнети понешто из историје и географије. Једноставно навођење чињеница из живота и повести Срба из Срема, Баната и Бачке отклања предрасуде и укорене политичке митове и понајбоље показује пут политичког развоја подручја које у последњим деценијама губи српска обележја мада је недвосмислено, политички и културно, укључено у Србију и по свему до сада најближе српству.

Расправа о војвођанској аутономији додирује четири чворишта односа: локални (Срби–Срби, Срби–остали), регионални (народи југоистока Европе), европски (католичанство–православље–ислам) и глобални (мундијалисти–националисти).

Нем, нем, шоха

Нарација пробраних историјских чињеница корисних за разумевање збивања у

Пише: Славољуб Лекић
уторак, 28 јул 2009 21:30

Војводини Српској полази од српске аутономије у Аустроугарској. Њена подлога јесу царске привилегије које је издао Леополд I крајем 17. века у време Бечког рата док је Аустрија била у неповољном положају. [3] Колико су Срби почетком 18. века тежили да ове привилегије потврде у мађарском сабору, толико су мађарски сталежи и католичка црква настојали да привилегије умање или укину.

[4]

Постигнућа Срба из 1791. године резултат су њихових захтева постављених на Темишварском сабору (1790). Он је значајан јер није бирао митрополита, већ расправљао о другим питањима. На овом сабору постављен је захтев да се Србима додели посебна аутономна територија. Та идеја јавила се и раније, након Велике сеобе, на Сабору у Баји одржаном 1693.

[5]

Назив АП Војводине потиче од царског патента из 1849. године када је ова област названа *Српска Војводина и Тамишки Банат*, а Срби су користили назив *Војводство Српско*. У њеном саставу били су Бачка, Банат, Срем, али не и делови Војне границе (јужни Срем, јужни Банат и Шајкашка). Војводство беше подељено на пет дистриката: темишварски, лугошки и великобечкеречки (Банат), те сомборски и новосадски (Бачка).

[6]

Хрвати који су поздравили оснивање Војводине Српске сматрали су да су Срби ван ње Хрвати „Власи“ на њиховом подручју.

[7]

Таквих идеја нису се ни данас одрекли, али сада са надом да ће досећи Нови Београд.

Карта 1. Војводство Србија и Тамишки Банат 1849. године [8]

Војводина Српска није дуго трајала пошто је у тишини 27. децембра 1860. царским

писмом укинута и спојена са Угарском изузев румског и илочног среза у Срему који су припојени Хрватској. [9] Цепанем територије Војводства између Угарске и Хрватске односи између Срба и Хрвата су се пореметили. [10] Ове односе погоршале су одлуке Благовештенског сабора и Сабора Хрватске из 1861. чиме је Беч успео да продуби противречности својих поданика. Међу Србима било је разлика у питању како остварити аутономну територију на тлу Јужне Угарске, ослонцем на Беч или Пешту. Светозар Милетић био је у другој групи. С временом српска аутономија сужавана је и напослетку 1912. сасвим укинута јер су је у Бечу и Пешти доживљавали као претњу монархији.

Међутим, рат је променио прилике и 25. новембра 1918. Велика народна скупштина Срба, Буњеваца и осталих Словена у Банату, Бачкој и Барањи изјавила је прикључење Краљевини Србији. [11] Срби су ослобођење и уједињење дочекали са одушевљењем. [12]

Присаједињење ових области изазвало је бурну реакцију у Мађарској.

[13] Банат, Бачка и Барања улазе 1929. године у састав Дунавске бановине са седиштем у Новом Саду. Већ тада, што због слабости чиновништва, што због централизације власти, почиње да се ствара војвођански покрет антисрпски настројен.

[14] Неки од ових антисрбијанаца након 1941. сарађивали су са Павелићем и Независном државом Хрватском.

[15] Са доласком комуниста 1945. године Војводство Српско губи српски придев и нешто територија: Срем (западни) и Барања припадају Хрватској.

Након уједињења у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца било је 513.000 Немаца, а на територији АП Војводине око 356.000. [16] Насељени за време Марије Терезије били су здрав и конструктиван слој (изузев у време Другог светског рата) и мада се нису горе понели од окупаторских снага других народа комунистичке власти су их листом протерале после Другог светског рата. За разлику од југословенске династије Карађорђевић, комунисти протерују немачку мањину из Подунавља пошто желе да отворе простор за колонизацију српског живља које је преживело време НДХ. Изгон немачке мањине сведочи о мучној повести која није узор склада и слоге, већ подстрек да се предупреду слични догађаји. Такође, није било могуће, крајем 20. века, иселити Србе са простора војних крајина а да то не остави последице на етнички састав АП Војводине. У обе историјске ситуације Хрватска је потукла интересе Мађара на простору Србије јер се руководила првенствено својим интересом подебљавања „кифле“ и истребљењем нехрватског живља.

Данашња мултиетничност АП Војводине изгледа овако: Срби чине 65,05 одсто становништва, Мађари 14,28 одсто, Словаци 2,79 одсто, Хрвати 2,78 одсто, Југословени 2,45 одсто, Црногорци 1,75 одсто, а 2,71 одсто су неопредељени. Број Буњеваца значајно је опао, Немаца је само 3.154, а Шокци су се стопили са другим етничким групама. [\[17\]](#)

Извикана посебност

У говору присталица аутономије Војводина слови за јединствен модел коегзистенције различитих народа, културних образаца, традиција и вероисповести у Европи, те поприма обележја особеног регионалног, војвођанског идентитета. [\[18\]](#) Разрађиван и расејан кроз медијске и научне мреже овај политички образац уграђен је у предлог статута АП Војводине од 2008 (члан 7).

[\[19\]](#)

Он се вазда ослања на географију, историју и културу.

Географија не потврђује посебност северног дела Србије у погледу климатских, орографских, хидрографских и економско-географских одлика. Главнину Панонског басена обухватају Србија, Маџарска и Хрватска. Ове земље повезује Дунав у један равничарски простор који је климатски прилично уједначен и подсећа на море пшенице, сунцокрета, репе и кукуруза. Поред тога ваља истаћи да су климатске разлике између јужног Банат и северне Бачке и Барање веће него између Срема и Мачве. Раван и орографски неупадљив простор три срца јуначка такође не даје повода за географски аргумент присталица изузетности АП Војводине.

Хидрографски северна Србија неодојива је од чвора који настаје на ушћу Саве у Дунав. Тај географски и симболични пупак Србије повезује Уну, Врбас, Дрину, Колубару, Тису, Тимок и Мораву у једну тачку. Како замислити хидрографско поље ових простора без Београда? Будући да Дунав није ластва која лети из мађарског, већ из европског јата, он није претња српској целовитости, већ потврда њене узглобљености у човечанство.

Чак ни распоред производње људских потрепштина на простору северне Србије и Мађарске не сведочи да су Шид, Рума, Вршац, Кикинда, Вуковар, Бели Манастир и Суботица ближи Пешти и Загребу него Београду, Шапцу и Смедереву. Отуда ни економска географија не иде наруку војвођанске издвојености и мађарских аспирација.

Историјски разлог утемељен је још мање од географског. Ако би се утврдило да је прошлост Аустроугарске монархије једина историја Срема, Баната и Бачке, онда би се можда могла одржати теза о посебности овог подручја Србије. Наиме, на темељу историје двојне монархије и њеног угарског дела излази да је Војводство Србија у ствари само део историјског континуитета данашње Мађарске. Међутим, приказана карта то негира. Неспорно је да се кроз историју Мађарска борила за овај део света, али тиме није потврђено њено право да га потражује од Србије пошто су се и Срби борили да очувају и уједине своје етничке просторе. Посебно што они нису чинили злочине и спровели геноцид против Хрвата и Мађара у Војводству. Од нестанка Аустроугарске прошло је скоро сто година и сви напори да се она обнови покушај су понављања свршеног. А тек чињеница да су ове пуне крајеве насељавали Срби и пре велике сеобе 1690. доводи у питање тезу о мађарском праву на простор северне Србије.

Повест сведочи о озбиљним сукобима између Срба, Мађара и Хрвата који су у протеклим вековима имали супротне циљеве. Било је и различитих краткотрајних пактова. На врху историјске вертикале је комадање Краљевине Југославије као најбоље сведочанство како је аустроугарска политичка мућкалица и бечко рабацисање опречности католика и православца, хришћана и муслимана било погубно и по нас који данас ходимо овим делом земљине коре. Зверства које је починила Хортијева Мађарска и Павлићева Хрватска пре говоре о тешком сукобу, а мање о великој култури коју истичу промађарски и прохрватски кругови. Мађарски и хрватски злочини у Србији нису поновљени крајем 20. века, али су остали у сећању протести мађарских првака против Срба који су, бежећи пред хрватским осветницима лета 1995. насељавали крајеве северне Србије. [\[20\]](#)

Помоћ Хрватске и Мађарске НАТО пакту при нападу на СРЈ 1999. и испољавање маштовите злурадости није прошла незапажено (поздрав пилотима НАТО пакта: „Ведро небо над Србијом“). Стога би у северној Србији ваљало испитати степен вешто скривене нетрпељивости између различитих етничких заједница да се не би поновила рација или Шумановићев удес и барем мало умањила нетрпељивост према Србима.

Културни идентитет Војводине заговорници одвајања изводе из разлучене свести о поседовању не само националног идентитета већ и специфичног интеркултуралног идентитета који се најчешће одликује својственом радном и пословном етиком, сличним начином живота, па чак и менталним склопом људи који Војводину одређују као специфичну историјску, културну и политичку област која припада централноевропском региону. [\[21\]](#)

Насупрот оваквим нејасним и замршеним тезама о издвојености Војводине у односу на српски културни простор јесте мишљење да је након велике сеобе Срба у Подунављу и Потисју започео свесно и систематски један просветан живот. Српски песник Вељко Петровић мисли да је све што се дотле радило имало ознаке периферијске културе. [\[22\]](#) Сличан пут

прошла је и Шумадија јер је већ крајем 18. века представљала мноштво досељеника и ускока из разних крајева, већином југозападних.

[\[23\]](#)

Време је потврдило судбоносне и стваралачке везе Срба из разних крајева, пошто је Шумадија била истински српски Пијемонт.

[\[24\]](#)

Прешавши Саву и Дунав, српски народ је из Шумадије пренео не само душевни већ и материјални капитал, Срби су осим новца пренели књиге, иконе.

[\[25\]](#)

Преци данашњих Срба са симпатијама су гледали на присаједињење Срема, Баната и Бачке Србији док је за данашње мађарофилске интелектуалце и политичаре Београд централистичко страшило од кога ваља побећи уместо у двојну монархију у нову унију, подједнако романтичну и обећавајућу. Многи савремени српски политичари стоје насупрот великим прегнућима Светозара Милетића, Јаше Томића и Михаила Полита Десанчића. Њихово европејство укида памћење предака и песнички хоризонт Вељка Петровића који издваја драгоцене одлике потомака Арсенија Чарнојевића, борбеност и љубав за народно име и језик, за самосталност и слободу и неутољиву носталгију за старом отацбином и њеном царском славом, једном речју народну и државну мисао којом су надањивали староседеоце затечене у Срему, Банату и Бачкој.

[\[26\]](#)

У односу на данашње коваче војвођанског инстант мита, Дворниковић је убедљивије писао у *Карактерологији Југословена* о прожимању народа и вера и вајао један нови тип који се назире. Док су одушевљени Југословени тражили путеве коегзистенције и приближавања, мађарски ревизионисти данас маљем кују војвођанство као заобилазницу која Србе води у нову Угарску орну да заповеда свим јужним Словенима. Време није дало за право заговорницима привлачне југословенске идеје, а тешко да ће дати за право и војвођанству чији скривени циљеви не обећавају добро.

Присталице промађарске политике истичу коегзистенцију различитих народа, културних образаца, традиција и вероисповести у Војводини да би Србима наметнули један учмали извод југословенства за 21. век. Овај подухват једнако је лицемеран као и настојање да се измешани Јевреји и Палестинци претопе у блискоисточне након миленијумске слоге и љубави. Лозинка о интеркултуралном прожимању на простору Срема, Баната и Бачке није ништа до формула претапања народа и разводњавања српства зарад стварања амалгама пријемчивог за маџарски премаз. [\[27\]](#) Њен одзив је „слободна Војводина“, тј. Подунавље очишћено од Срба и поново враћено под стег Будимпеште. Зато нова војвођанска митологија нити је плод озбиљне науке нити је мит утиснут у дубоке хоризонте душе народа, већ неозбиљан и опасан подухват и историјска сâња.

Ретко ко прикрива да је на простору Срема, Баната и Бачке насељено становништво различитих националности. Исто тако нико не спори да је град Њујорк стециште свих раса, сталежа и нација. Међутим, и град Београд, на кога се наслањају Срем и Банат, пример је мултиетничности и мултиконфесионалности. Ту су и Париз, Лондон, Москва и други градови. Ипак, ниједан Американац, Француз, Енглеz или Рус не истичу виком особености својих градова. Дакле, извесна емотивна пренадраженост заговорника војвођанства утемељена је у психичком животу обликованом под утицајем политичких супротности српских и мађарских интереса и последица тријанонске фрустрације.

Тек ако се српска Војводина разматра као део одвојен од Мађарске и неправедно припојен Србији онда она личи, гледано из Пеште, на артефакт усред Србије. На жалост наших суседа Срем, Банат и Бачка нису, нити могу бити географске, културне или повесне посебности. Србија нема обавезу да пристане да културно изгуби север. Или то треба да учини да би Мађарска, без оружја, лагано и мирно „реинтегрисала“ србизирани комад Панонског мора? Зашто би Срби прихватили да се данашње мађарске границе поклапају са ободима Панонског мора и обавезу да живе у брдско-планинском делу југоисточне Европе?!

Стога српска власт мора јавно и без зазора отворити питање мађарских претензија, посебно ако се зна да је српско јавно мњење критички пропитивало ендехазијску, мађарску и бугарску окупациону власт чак и у време владе Милана Недића, а Недићева окупирана Србија била је у далеко тежем положају него данашња српска влада притиснута захтевима Брисела и Вашингтона.

Европско преваспитавање Византинаца

Европска унија посебно је заинтересована за војвођанску аутономију, будући да од ње зависи територијални опстанак Србије. Све германофилске земље заинтересоване су да овај део Подунавља дође под снажан утицај Немачке, а преко њеног старог савезника у овим пословима Мађарске. Довољно је окренути неки добар уџбеник из војне историје, посебно који обрађује Други светски рат и поделу Југославије, и суочити се са очигледношћу новог европског реда. Поредак који се успоставља у необичној интеракцији Американаца, Британаца и Немаца на европском истоку једна је од варијација европског егоизма. Бескичмено дивљаштво крије се иза лажног алтруизма. Из европског човекољубља кипти жеља да се обликује словенство на матрици евроколонијализма и утоли жеђ за људством неопходним за остарелу западну Европу.

Односи у региону

Данас на просторе Срема, Баната и Бачке у саставу Србије аспирације имају Мађари и Хрвати, док Румуни будно мотре развој догађаја. [28] Отуда је војвођанска аутономија важна тема спољне политике Хрвата и Мађара и њихових савезника. Дакле, регионализација Србије у тесној је вези са политичким развојем на европском југоистоку од којих су најважнији односи у троуглу Београд–Будимпешта–Загреб.

Наши суседи, Хрвати и Мађари, плету политичко плетиво у Војводству Србије овако: поделити Србе тако да Банаћани, Бачвани, Барањци, Сремци поверују у привид да су другачији од Срба јужно од Сирмијума, Винче, Лепенског вира и Виминацијума, а потом их постепено политички и културно превести под мађарски и хрватски утицај. Али нису сами, помажу им најбољи и најпоноснији Немци, чувари моћне државе ослоњене на пруски супстрат који језиком и историјом желе да покажу да су бољи од словенске и од енглеске расе. Хрватска и Мађарска немају ни морално нити историјско право на данашњи простор АП Војводине пре свега због покушаја да путем геноцида истребе српско становништво.

Довољно је само бацити поглед на карту и видети да је овај простор био административно раздељен, а да га је објединила српска ослободилачка војска 1918. године, те би било наивно и несмотрено да се Срби одрекну АП Војводине притиснути србифобијом која долази из појединих хрватских и мађарских кругова. У ствари, простор који обухвата Војна крајина, Банат, Срем и Бачка одражава сложене односе између народа и сила које су деловале на овим територијама у време зачињања националних држава. Само уређена, истинска регионална држава, могла би да разреши супротности које постоје на подручју АП Војводине.

Односи у Србији – налегане на руду мађарског реваншизма

У области културе свако друштво потврђује своје биће. Мада је политика само један део стварности који учествује у изградњи културе, она је у Србији преовлађујућа пошто има моћ да уређује остале делове друштва, углавном по свом нахођењу. Ово је у нас посебно изражено, будући да је друштво у стању непрекидне разградње и изградње, што отежава стварање постојане културне и политичке покорице. Наш политички живот, сасвим поједностављен, лишен суштине и богат тривијалностима, омогућава лагано и скоро једноставно увођење политичких образаца какав је данас неолиберално

читлуксахибијство које своју пуноћу и потентност испољава у емотивној и конфликтној реторици војвођанског ексклузивизма.

Баш из тог разлога војвођанска аутономија можда понајвише зависи од отпорности српске политичке традиције. Бивши и данашњи партијци чврсто су уверени да је посивела стварност непресушни извор њихове снаге, те да је пред њима дуг пут постепених, али коренитих промена и поједностављења српског културног и политичког обрасца. Они се заносе мишљу да су процеси у Срему, Банату и Бачкој успорени, те да ће у драматичну фазу ући тек након окончања њихове дуге владавине. У свести осилених из круга двојке учврстила се уобразиља да опасност долази са дроњавог југа. Мађарофилска инвазија, не лези враже, банула је са мирољубивог и развијеног севера из правца српске Атине, те Београд и Србију, по ко зна који пут, ставила пред избор: бити или не бити. Спомен-обележје страдања Београда, Старо сајмиште изгледа да није довољно велико да би га занети махери из Варош капије уочили и зарезали у вијуге сећања. Време ће показати ко носи победу, београдски евродемократи или војвођанске читлук сахибије, подједнако одани својим органима за варење и неповерљиви према масама. Сазнаћемо колико су маштовити и одлучни наши пријатељи у Берлину, Лондону и Вашингтону и да ли су кадри да естетизују игру смрти и прикажу је јарким бојама живота. Видећемо колико желе да се играју са инвалидом који је помислио да је шампионом нечега (демократије, реформи...). Сазнаћемо и колико је било наше незнање и пијанство у практичним стварима на које смо гледали са олакошћу аматера. Са политичким унучићима Хабзбурга не може се изаћи на крај уз помоћ бубњева и дреке, већ нужних геополитичких вештина које су показивали лордови намерници. Једино тако могу се очувати Дечани, Крушедол и Хиландар, а не само тржни центри и хипермаркети, давно изгустирани на богатом Западу.

Идеолошки сукоби – глобализам и локализам

Војвођанска аутономија показатељ је не само борбе за нове границе већ и класичан идеолошки сукоб глобалног и локалног. Наиме, функције националних држава све више се везују за комуналне и локалне проблеме, а све под изговором да се држава мора приближавати грађанима и решавању свакодневних питања. Дакле, присуствујемо преобликовању улоге и задатака националне државе, али и наднационалних институција које су све јаче и утицајније. Стога неки имплицитно оправдавају регионализацију као пут слабљења централне власти пошто је исплатива упркос губитку самосталности. [\[29\]](#)

Предлог војвођанског статута открива двоструки сукоб: Београда и мондијалистичких

центара, те локалних паша и субаша из Новог Сада са владајућом елитом у Београду. Војвођански случај истовремено је и локални и међународни, али прегаоци из невладиног сектора намећу тон и теме о којима се расправља. Истовремено званична државна администрација све чешће заузима реактивну позицију која се обнавља од прилике до прилике. Политичке странке, научне институције или специјализована владина тела ређе се оглашавају од невладиног сектора и обично накнадно критикују или хвале предлоге невладиних организација. [\[30\]](#)

Отуда се глобализација одређује као синоним ранијих термина: колонизација, вестернизација, американизација и империјализам. [\[31\]](#) Савремени процеси глобализације довешће до преноса државних функција националне државе на међународне институције (ММФ, ЕУ и др.) и уједно и на ниже инстанце локалних заједница. [\[32\]](#) Ови процеси поткрепљени су два митовима: први је о одумирању националне државе у времену свеопште интеграције, а други је мит о деетатизацији система путем преноса државних функција на ниже нивое управљања.

[\[33\]](#)

Оба мита заудару на марксистичку пропаганду из времена СССР-а о одумирању државе и власти радничке класе, тј. спуштању државе на најнижи могући ниво, до сваког појединца.

Савремена форма ограничавања суверенитета постиже се тзв. хуманитарним интервенцијама и криминализацијом народа и његовог државног система, а под различитим изговорима. Хуманитарне интервенције имају своју дугу историју, али чини се да је њихов савремени извор Брежњевљева доктрина ограниченог суверенитета. [\[34\]](#)

У српском случају (као и источноевропских народа) глобализација и регионализација нераздвојни су од појма рефеудализације. Регионализација Србије ваљало би да буде у тесној вези са рационализацијом државне управе, а не демократијом, али је силом прилика израз разградње државе. [\[35\]](#) Два су разлога за то. Први, што снаге на власти након 2000. године нису кадре да изведу институционалне промене и успоставу правне и демократске државе јер су израсле у окриљу марксизма и комунистичке партије, а Милошевић их је, по доласку на власт, склонио са сцене и тако сачувао за преврат 2000. Други је што је регионализација параван за прерасподелу друштвене моћи пошто се изостанак било какве друштвене реформе прикрива регионализацијом, тј. рефеудализацијом. [\[36\]](#) Поред тога уочава се да српска влада у односима са спољним светом, пре свега САД, негује став феудално-вазалне владе.

[\[37\]](#)

На трагу овог дискурса Срби се деле у две групе: на оне који прихватају мешање

иностраних чинилаца и на оне који бране слободу деловања. Истрајавање ових група анихилира огромну енергију друштва.

[\[38\]](#)

Самоувереност глобалиста покопала је економска криза 2007–2009. Мере које су предузеле финансијске институције САД, ЕУ, Кине, ММФ, СБ, ЕБ нису дошле на иницијативу региона, већ пре свега влада САД, Кине, Немачке, Француске и Велике Британије. Наспрам кризе било која немачка покрајина, швајцарски кантон или пак америчка федерална јединица делују беспомоћно. Чак ни наднационалне институције нису биле кадре да учине било шта мимо ФЕД-а, кинеске Народне банке и влада двадесет највећих земаља.

*****

Сепаратизам на српском тлу продужетак је једног времена импулсивног разарања и разградње, мржње и осветољубивости, преузет из комунистичког културног и политичког обрасца. Разумна раздеоба моћи између централне владе у Београду и локалних самоуправа самерена могућностима народа и његове привреде може бити основа новог политичког обрасца. Посебно што је извесно да Србија (изузев града Београда) нема довољно квалификованог људства способног да на своја плећа преузме управљачку функцију у новообразованим регионима.

Данашња привидна мултиетничка и мултикултурална војвођанска идила није ништа друго до наличје савеза старе хрватске и мађарске политике и изазов Србима смештеним на вековној ветрометини. Настојања пробраних и наметнутих српских представника и вођа националних мањина, следбеника златног телета, да територијално преуреде Србију буде страх и отпор маса који ће бити све јачи. Ако се не упусте у одсудну битку са заговорницима аутономија и наопаке регионализације, магови београдског центра моћи и мудрости нестаће са јавне сцене и са малих екрана. Умреће у мукама анонимности, а Дрина, Морава, Тимок, Дрим, Вардар и Уна и даље ће хучати. Сваком ко се на овим просторима лађа политичког подухвата морала би бити пред очима слика дилетаната који су мислили да се уз филџан, лулу, виски и попуштање може купити време од турских паша, енглеских лордова, америчких месара и хабзбуршких шовена и потом, уз њихову помоћ, дуго владати. Све њих појео је мрак историје. Зато маговима и мађионичарима нашег политичког живота ваља јасно рећи да Србија не мора шапатом пропасти јер има ткиво и везиво.

[1] Државни секретар за регионални развој у Влади Србије Дејан Јовановић у чланку у *Политици* од 28. маја 2009. ритуално почиње да говори о регионализацији реченицом која подсећа на лозинку нечастивог док искушава изгладнелог: „Основни циљ политике регионалног развоја је бољи живот грађана наше земље.“
<http://www.politika.rs/rubrike/Sta-da-se-radi/Regioni-statistichki-i-politichki.sr.html>

[2] Ж. Лазар, Д. Маринковић, „Регионални, локални и глобални идентитет Војвођана“, *Социологија*, вол. 45, бр. 2, 2003, стр. 155–166.

[3] Ђ. В. Крестић, *Из прошлости Срема, Бачке и Баната*, СКЗ, Београд 2003, стр. 3.

[4] Исто, стр. 6.

[5] Исто, стр. 15.

[6] Л. М. Костић, *Српска Војводина и њене мањине*, Добрица књига, Нови Сад 1999 (репринт Торонто, 1962), стр. 18.

[7] Исто, стр. 26.

[8] http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/be/Vojvodina_map_sr.png

[9] Ђ. В. Крестић, исто, стр. 20.

[10] Исто, стр. 178.

[11] Л. М. Костић, 1999, исто, стр. 29.

[12] Др Славко Жупански, угледни грађанин Бечкерека, поздравио је српску војску 17. новембра 1918. следећим речима: „Дични српски соколови, браћо рођена! Пробили сте се кроз огањ и кишу куршума; од Солуна до Великог Бечкерека, сваки педаљ земље натопили сте крвљу и славом, издигли сте име српско изнад свих нација и поносно сте дојездили у наш град, у стару престоницу деспота Ђурђа Бранковића, у срце питомог, плодног и национално свесног, српског Баната. Оставили сте успут своје разрушене домове, своје оголене породице и као вихор јурили сте даље, к нама, да и са нас скинета окове.“ Ђ. В. Крестић, „Војвођани и Војводина пре деведесет година и данас“, *Летопис Матице српске*, год. 184, књ. 482, св. 6, 2008, стр. 1414–1420.

[13] Тим поводом створен је слоган „Нем, нем, шоха“, што на српском значи „Не, не никад“! Овај слоган понављан је на јавним скуповима, а на граници на Келебији цвећем била је обележена граница уз паролау „Нем, нем шоха!“. Л. М. Костић, 1999, исто, стр. 92.

[14] Л. М. Костић, 1999, исто, стр. 30.

[15] Исто, стр. 30.

[16] Л. М. Костић, 1999, исто, стр. 84.

[17] Републички завод за статистику: Саопштење број 295, год. LII, 24. децембар 2002.
<http://webrzs.statserb.sr.gov.yu/axd/Zip/SN31.pdf>

[18] Ж. Лазар, Д. Маринковић, 2003, исто, стр. 155–166.

[19] Члан 7 нацрта статута гласи: „Вишејезичност, мултикултурализам и мултиконфесионализам представљају општу вредност од посебног знач

а
ј
а
з
а
АП Војводину

Дужност је свих покрајинских органа и организација да, у оквиру својих права и дужности, подстичу и помажу очување и развијање вишејезичности и културне баштине наци

оналних заједница које традиционално живе у АП Војводини , као и да посебним мерама и активностима помажу међусобно уважавање и упознавање различитих језика, култура и вероисповести у АП Војводини.“

http://www.vojvodina.gov.rs/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=100

[20] На пример видети чланак у листу *Бечејски мозаик* у коме се распреда о таласу избеглица које би могле пореметити етнички састав становништва.

<http://becejski-mozaik.rs/sh/343/6/3189/>

[21] Р. Степанов, Ж. Лазар, „Савремена концепција регионализма и проблем статуса Војводине“, *Социолошки преглед*, вол. 36, бр. 1-2, 2002, стр. 129–145.

[22] В. Петровић, *Шумадија и Војводина*, Удружење Војвођана у Београду, Београд 1930, стр. 9.

[23] Исто, стр. 8.

[24] Исто, стр. 5.

[25] Исто, стр. 10.

[26] Исто, стр. 8.

[27] Р. Степанов, Ж. Лазар, „Савремена концепција регионализма и проблем статуса Војводине“, *Социолошки преглед*, вол. 36, бр. 1–2, 2002, стр. 129–145.

[28] Румунија ни у време маршала Антонексуа није желела да се укључи у борбу за српски део Баната са Мађарима. Данас, опрезни Румуни окренули су се трговини у пограничном подручју Србије и Румуније. Однедавно купују празне куће у Банату мада у њима, за сада, нико не живи. У вести станице Б92 овај део Србије пажљиво се именује називом исток Војводине мада је реч о североистоку Србије. Б92, 5. април 2009.

http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2009&mm=04&dd=05&nav_id=353866

[29] Т. Ковач, „Регионализам на примеру Мађарске“, *Социолошки преглед*, вол. 36, бр. 1–2, 2002, стр. 43–55.

[30] М. Митровић, „Контроверзе око децентрализације, регионализације и локалне самоуправе у Србији“, *Социолошки преглед*, вол. 36, бр. 1–2, 2002, стр. 81–90.

[31] М. Брдар, „Глобализација и десуверенизација: проблем регионализације Србије у актуелном геополитичком контексту“, *Социолошки преглед*, вол. 36, бр. 1–2, 2002, стр. 57–80.

[32] Исто, 57–80.

[33] Исто, 57–80.

[34] L. Brezhnev, 1968, The Brezhnev doctrine. Pravda, 1968. Citirano prema: [The Geopolitics Reader](#), edited by Gearoid O. Tuathail, Simon Dalby, and Paul Routledge 1997.

[35] М. Брдар, 2002, исто, 57–80.

[36] Исто, 57–80.

[37] Исто, 57–80.

[38] З. Аврамовић, „Регионализам и демократија. Регионализам као идеолошко средство десуверенизације“, *Социолошки преглед*, вол. 36, бр. 1–2, 2002, стр. 191–200.